

Læserbreve, højst 100 ord, debatindlæg, højst 800 ord, og Kroniker, ca. 2.100 ord, indsendes via vores hjemmeside: politiken.dk/debatindlaeg
Indlæg til nettet skal også sendes via denne adresse.

Redaktionen forbeholder sig ret til at redigere i indsendte tekster og til også at bringe teksterne på politiken.dk/debat. Vi bringer kun tekster alene sendt til Politiken. Opstår der problemer, kan du ringe til os på 33 47 12 00 eller 70 15 01 01.

POLITIKEN
MODTOG I GÅR

31 læserbreve
og debatindlæg

7 læserbreve og debatindlæg
handlede om minkgate

VIGGO HØRUP
(1841-1902)
STIFTER AF
POLITIKEN I 1884

EDVARD
BRANDES
(1847-1931)
STIFTER AF
POLITIKEN I 1884

Redaktionschef
Mads Zacho
Teglskov

Debatredaktører
Silja Thøgersen,
Susan Knorrenborg,
Magnus Barsøe,
og Kenneth Lund

Jourhavende
Magnus Barsøe

Kronikredaktør
og leder af
lederkollegiet
Marcus Rubin

Debat
Rådhuspladsen 37,
1785
København V
Telefon, Debat
33 47 12 00
Telefon, Kronik
33 47 24 03

Hvor er de kvindelige forfattere? Hver dag underviser vi unge i et forældet kvindesyn

Jeg har aldrig lært mine to teenagebørn, at min søn har mere ret til at blive set som menneske end min datter, men det lærer mit fag dem. I danskfagets litteraturkanon er kvinder nærmest ikkeeksisterende.

OPGØR MOD SEXISME

MISCHA SLOTH CARLSEN, LEKTOR PÅ AUREHØJ GYMNASIUM OG FORPERSON I DANSKLÆRERFORENINGENS BESTYRELSE FOR STX OG HF

Kan det virkelig passe, at næsten ingen kvinder skrev litteratur i gamle dage?

Sådan spurgte en mandlig elev fra 2. g mig for nylig. Og svaret, jeg gav ham, var et entydigt: Nej, selvfølgelig har kvinder skrevet litteratur – også tilbage i oplysningstiden. Men jeg forstår godt spørgsmålet. Hver eneste dag på landets gymnasier underviser vi nemlig unge mennesker ud fra en kønsopfattelse, der er fuldstændig ude af trit med vores samfundsidealer om ligestilling mellem kønnene.

Det centrale problem er danskfagets litterære kanon og det litteratursyn, den udsender. I denne kanon af forfattere, som vi som danskere er forpligtede til at undervise i, er der kun én kvinde og 13 mænd. Og kanonen bliver en slags litterær ledestjerne og sætter en meget styrende og uflexibel kurs for danskfagets litteraturundervisning.

Vi har brug for et grundlæggende opgør med denne kanonforståelse og for at anerkende, at verden er meget mere mangfoldig end de styrende stemmer fra ét køn.

GYMNASIETS LITTERÆRE kanon blev indført med gymnasierformen i 2005. Den blev udarbejdet af et udvalg under den daværende VK-regering og består af en kongerække af primært mandlige forfattere: Ludvig Holberg, Adam Oehlenschläger, N.F.S. Grundtvig, St. St. Blicher, H.C. Andersen, Herman Bang, Henrik Pontoppidan, Johannes V. Jensen, Martin Ander-

sen Nexø, Tom Kristensen, Karen Blixen, Martin A. Hansen, Peter Seeberg og Klaus Ribbjerg. Kravet var, forfatteren skulle være debuteret 40 år tidligere.

Der er ikke noget problem med de udvalgte 14 forfattere. Alle forfatterskaberne har en væsentlighed, som det giver god mening at have som løftestang for den litteraturhistoriske dannelse. Fællestræk er æstetisk kvalitet og temaer som individets frihed, samfundsforhold, religion, eksistens, kærlighed og – ja – køn.

Det står os som lærere naturligvis også frit for at opveje den stærke kønslige skævhed i den øvrige litteraturundervisning eller i andre dele af danskfaget i det omfang, der er tid til det. Og selvfølgelig underviser vi også i andet end kanon.

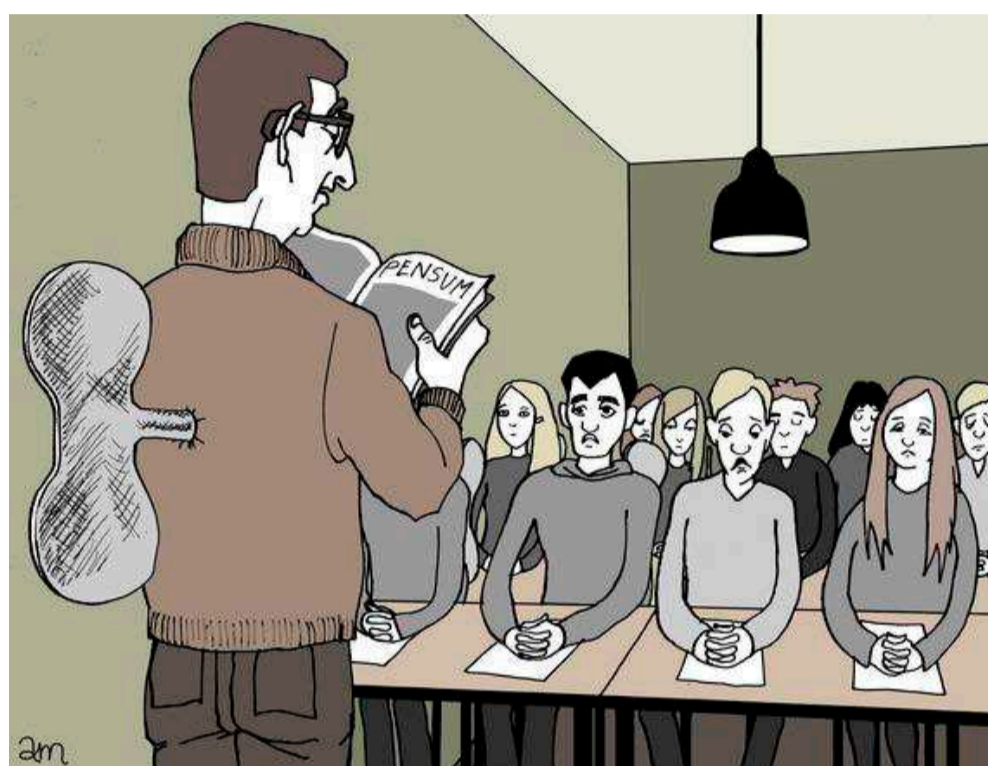
Problemet er til gengæld det signal, som konstruktionen sender til fremtiden: at vi holder fast i et forældet kønsyn, der ikke prioriterer kønsbalance. Nogle vil indvende, at verden jo var patriarkalsk i sin indretning frem til 1915, hvor kvinderne fik stemmeret.

Og man kan se kanonen som en måde at konservere litteraturhistorien på. Men samtidig er den et udtryk for nogle blinde vinkler hos kanonudvalget og et artefakt om smagsdommene bag konstruktionen.

DA MIN elev i 2. x stillede spørgsmålet om kvinder i litteraturen, havde vi lige afsluttet et forløb om alle perioderne frem til og med oplysningstiden. Klassen havde ganske vist fået trukket spor op til f.eks. den nutidige forfatter Stine Pilgaard og læst uddrag af Leonora Christina Ulfeldts 'Franske selvbiografi fra barokken'. De havde også fået smagsprøver på Holbergs temmelig nuancerede analyse af kønstemaet i romanen om Niels Klim, der besøger et land, hvor kønsrollerne er vendt på hovedet. Men ellers var mænd stærkt i overtal som stemmer på vegne af menneskeheden i de gennemgåede perioder.

Svaret til min elev var: Nej, det kunne selvfølgelig ikke passe, at så få kvinder skrev dengang. Vi ved, at det især var kvinder, der læste. Mange kvindelige forfattere blev enten ikke udgivet eller givet videre til eftertiden. Derfor kender vi ikke deres syn på verden.

Jeg tilføjede, at samme tendens stadig gælder langt op i det 20. århundrede: Selv efter år 2000 har vi fået en kanon med kun én kvinde. Alle i klassen var fulde af forundring. Vi skriver 2020!

Arkivtegning: Anne-Marie Steen Petersen

“Jeg har aldrig lært mine to teenagebørn, at min søn har mere ret til at blive set som menneske end min datter, men det lærer mit fag dem

JEG HAR aldrig lært mine to teenagebørn, at min søn har mere ret til at blive set som menneske end min datter, men det lærer mit fag dem. Både som mor, som dansk lærer og som forperson i Dansk lærerforening har jeg fået meget svært ved at se mig selv i spejlet som ambassadør for denne kanonforståelse. For der er ikke nogen anden rationel eller fagligt kvalificeret forklaring bag end de udvalgte principper.

Vi har brug for en ny kanonforståelse, hvor vi tager de arkæologiske briller på og graver fraserettede forfattere frem. Hvor er Inger Christensen? Hun er et af de stærkeste bidrag til dansk lyrik og bliver læst med stor alvor i udlandet. Hendes stemme og stramme form- og billedsprog i værker som 'Det', 'Alfabet' og 'Sommerflugledalen' engagerer sig i både samfundsmæssige og eksistentielle forhold.

Hvor er Amalie Skram fra det moderne gennembrud? Hendes to nøgleromaner 'Professor Hieronymus' og 'På Sct. Jørgen' taler deres eget sprog som centrale romaner i lyset af vor tids dyrkelse af biografisme i fiktionen. Romanerne gør op med skam og tabu og handler om hendes eg-

ne erfaringer med blandt andet den beryggede psykiater Knud Pontoppidan (bror til Henrik), der behandlede hende, da hun var indlagt for nervøst sammenbrud. I samtiden blev de ikke regnet for fine nok, fordi de havde åbenlyse forbindelser til forfatterens liv.

I det – nu stuerene – autofiktive spor kunne vi også grave Leonora Christina Ulfeldt, Marie Bregendal, Agnes Henningsen, Thit Jensen og Tove Ditlevsen frem.

Hvor er Mathilde Fibiger? Hendes brevsroman 'Clara Raphael' er sigende for romantismens litteratur. Den ville tale godt sammen med 'En landsbydegns dagbog' af Blicher og 'Forførerens dagbog' af Søren Kierkegaard fra samtiden og 'Den unge Werthers lidelser' af dannelsens tyske aflader J.W. Goethe fra 1700-tallet, som de alle står på skuldrene af.

Den opmærksomme læser vil nu måske også undre sig over, hvorfor Kierkegaard ikke er med. Sammen med H.C. Andersen er han vel Danmarks mest læste bidrag til verdenslitteraturen. Svaret er givetvis, at han er for svær for de svageste elever i en udfordret klasse, men bør de mest centrale danske forfattere ikke optræde i en litterær kanon?

Hvad bør en litterær kanonliste udtrykke? Den skal repræsentere mere end bare den halve menneskeheds tanker om verden og dermed som helhed kunne opfylde et væsentlighedskriterium. Det gør den nuværende ikke. Fremtidens læsere skal både kunne spejle sig i litteraturen og udfordres af den. Lad os i stedet vise gymnasieungdommen og vores samfund et litteratursyn, der matcher det 21. århundrede, hvor almindelsen kan slå rod i virkeligheden, og litteraturhistorien kan udvide nuet for den enkelte elev.

Der findes ikke kun én litteraturhistorie i form af én knagerække af forfatternavne, men utallige spor op gennem tiderne. Der findes eksempelvis temaspor som kærlighedens, frihedens eller sygdommens litteraturhistorie, som alle åbner op for såvel de 14 kanonforfattere som andre. Hvis Holberg, H.C. Andersen og Ribbjerg selv fik lov til at bestemme, er jeg sikker på, at de hellere ville læses med relevans i gymnasiet.

DEN ALMENDANNENDE litteraturundervisning skal møde den tid og kontekst, der undervises i. Der skal være mere plads til at udvælge litteratur fra forskellige tider, der afspejler samtidens problematikker, som eksempelvis når der udbryder en pandemi, eller når kønsdebatte blusser op i medierne. Der skal være mere fleksibilitet til samspillet mellem litteraturen og fagets andre elementer, sprog og medier, som litteraturens udvikling også næres af.

Dansk lærerforeningens bestyrelse for det almene gymnasium (stx) og hf foreslår vi en ny måde at tænke kanon på. Vi bør indføre en bruttoliste på 25-30 forfattere, hvor vi udfylder hullerne i den eksisterende kanon med flere centrale kvinder og andre glemte og fører den op til 1980'erne. Fra denne liste skal man forpligte sig til at læse det samme antal som nu. Listen kan være en løftestang for både æstetisk kvalitet og de værdier, der danner en samfundsborger.

Samtidig skal man kunne variere, hvilke forfattere, der bliver gennemgået i den enkelte klasse. Med dette variationsprincip udviser man tillid til, at den universitetsuddannede lærer formår at udvælge, hvad der passer godt i det givne forløb med de konkrete elever i en klasse. På den måde kan eleven få styrket sin oplevelse af, at litteraturhistorien er både horisontudvidende og meningsfuld, selv om den blev skrevet for mange år siden.

KRONIKEN
17. november 2020

Et omskæringsforbud er ikke antisemitisk

TINA MAGGAARD

Det er ganske enkelt ikke rigtigt, at man ikke kan være jøde, hvis omskæring af børn bliver forbudt. Selv i Israel er der debat om omskæring.

Tina Maggaard er ph.d., integrationskonsulent og tidligere lektor ved Aarhus Universitet

SENERE DENNE uge fremlægger Simon Emil Ammitzbøll-Bille efter planen sit lovforslag om at indføre en aldersgrænse på 18 år for omskæring af drenge af ikke-medicinske årsager.

Den heftige debat, som ligger forud for dette lovforslag, vækker undren af flere årsager. Den største kortslutning består i, at fremtrædende meningsdannere har gjort omskæringsdebatten til et spørgsmål om jøder mod ikkejøder, om 'dem' imod 'os'.

Men omskæringsdebatten er jo historisk set en intern jødisk debat. I 1800-tallet ønskede reformjøder (på linje med reformkristne og reformmuslimer) at bringe dogmerne i overensstemmelse med oplysningstidens værdier og menneskeretslige principper. Derfor mente en del reformjøder, at omskæring skulle afskaffes.

Selveste Theodor Herzl (1860-1904), zionismens grundlægger, uden hvem staten Israel ikke ville have eksisteret i dag, var modstander af omskæring. Han gik først og sørgede for, at hans egen søn Hans ikke blev omskåret. Så selvfølgelig kan man være jøde, og også en fremtrædende og respekteret jøde, uden at omskære sine sønner.

Mange fremhæver USA som et land, hvor man som en selvfølgelig har omskåret de fleste drengebørn i over et århundrede. Det hører med til historien, at der siden 1970'erne er opstået en anti-

omskæringsbevægelse blandt læger, psykologer, historikere, forfattere og engagerede forældre.

Nogle af de prominente stemmer i den bevægelse har været ... jøder. Blandt de første er Ronald Goldman, grundlægger af Circumcision Ressource Center. Han har skrevet bogen 'Questioning Circumcision: A Jewish Perspective', som er blåstemplet af fem rabbinere, og som argumenterer imod omskæring fra et jødisk synspunkt.

Man finder ligeledes den jødiske 'regret mom' Rosemary Romberg, som har været antiomskæringsaktivist siden 1970'erne. Antallet af publikationer af jødiske forfattere og forskere imod omskæring er vokset lige siden. Det er altså i USA bla. progressive jøder, som fører an i kritikken af omskæring. Årtier før, at den danske offentlighed får øje på problemstillingen.

DISSE EKSEMPLER illustrer noget principielt: Banen tegnes op af progressive jøder, som sætter barnets individuelle rettigheder over forældres religiøse rettigheder, over for mere ortodokse jøder, som prioriterer omvendt.

De jødiske omskæringsmodstandere i USA er ofte ikke ateister, men jøder, for hvem religion betyder noget. Derfor findes der i USA reformjødiske synagoger, hvor omskæringen ikke er standard.

For eksempel beskriver den jødiske for-

fatter Lisa Braver Moss, at halvdelen af de drenge, som kommer i hendes synagoges børnehaver, ikke er omskærte.

Det er altså drenge, hvis forældre bevidst vælger at præge deres børn religiøst, samtidig med at de vælger ikke at omskære dem. Nogle vælger at springe over brit milah (omskæringsceremonien), andre vælger at erstatte den med erit shalom, en velkomsteremoni til ære for det nyfødte barn, uden omskæring.

Er omskæringsmodstanden blandt amerikanske jøder begrænset til reformjødiske kredse? Måske – og dog: En af de fremtrædende fortalere for intakt forhold, Miriam Pollack, repræsenterer en konservativ synagoge i Colorado og er dybt engageret i sin jødiske identitet.

Ingen jøde ved sine fulde fem ville i dag kræve dødsstraf for homoseksualitet og stening for utroskab, selv om det står i To-

raen. Derfor er det ikke i sig selv et argument for omskæring, at det står i Toræen.

I tråd med arven fra Theodor Herzl lægger jødiske omskæringskritikere vægt på andre pasager fra Toræen, som flugter bedre med menneskeretlige værdier. Det er svært at vurdere, hvor stor gennemslagskraft de argumenter reelt har blandt amerikanske jøder, men antropologen Leonard Glick vurderer, at en sjettedel af amerikanske jøder, dvs. omkring en million, har forladt omskæringsritualet. Jeg har ikke kunnet dobbelttjekke kilden, men selv hvis tallet er for højt, tyder hans vurdering på, at det ikke nødvendigvis er et marginalt fænomen.

“Selveste Theodor Herzl, zionismens grundlægger, uden hvem staten Israel ikke ville have eksisteret i dag, var modstander af omskæring

STRØMNINGEN lever også i Israel. Allerede i 1998, altså tyve år før appellen til det islandske parlament, indgav den jødiske læge dr. Avshalom Zoosmann-Diskin og

hans lobbygruppe en appel til den israelske højesteret om at forbyde omskæring.

Han argumenterer (ligesom de fleste andre omskæringskritikere verden over), at omskæring er en krænkelse af den nationale strafferet og FN's Børnekonvention og derfor skal forbydes. Forslaget blev diskuteret i Knesset, og derefter afvist. Men eksemplet viser endnu engang, at det ikke handler om jøder mod ikkejøder, men om menneskeretslige principper over for religiøs ortodoksi.

Var Zoosmann-Diskins forslag blot en døgnflue, eller har det påvirket den israelske opinion? Det er svært at måle, men jeg fandt dog en artikel i det israelske dagblad Haaretz. Den rapporterer, at flere og flere jødiske forældre i Israel vælger IKKE at omskære deres børn.

Jeg har ikke kunnet finde præcise statistikker over fænomenet, så vi må her nøjes med at tale om strømninger, og hvordan de kommer til udtryk. I et uformelt israelsk online survey tilbage i 2006 tilkendegav lidt under 5 procent af de deltagende jøder, at de ikke havde omskåret deres sønner.

En tredjedel ville helst have undladt at omskære, men turde ikke lade være, bl.a. af frygt for, at deres uomskårne sønner ville blive mobbet. Denne frygt bliver dog gjort til skamme af Kahal, en forening af israelske forældre, der har valgt ikke at omskære deres sønner.

Ifølge Kahal har ingen af medlemmer-